

ДОЦ. ДР ДРАГОМИР САНДО
Универзитет у Београду – Православни богословски факултет
Кафедра за Јастичарско богословље

ИСТОРИЈАТ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА НА ПРАВОСЛАВНОМ БОГОСЛОВСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Наставни план и програм од темељне је важности за сваки школско-педагошки систем, сваку систематску наставу и све дидактичке принципе.^{*} Уредбама и правилима, планом и програмом у образовању и васпитању регулишу се квантитет и квалитет, садржај, временски оквир и сама реализација просветног рада на свим нивоима школства, а тиме и у највишим просветним институцијама. Сагледавајући план и програм у настави јасно и прецизно се може одредити циљ и смисао образовне делатности за коју се те одредбе доносе. Поред тога, на тај начин се регулише принцип школовања, интересне области и, на крају, резултати рада. Другим речима, план и програм су „кичма“ васпитно-образовног, педагошко-просветног и дидактичко-методичког рада. Иако се израз „план и програм“ користи синтагмично, ипак постоје разлике између ова два термина: *планом* се од меродавних просветних институција одређује која је категорија школства уопште потребна и на којим основама она треба да постоји и ради.

И за Православни богословски факултет у Београду (ПБФ), највишу образовну институцију наше помесне Цркве, наставни план и програм представља проектна начела рада од првозначајности. (*Хронологија наставних планова на ПБФ* дата је у прилогу бр. 1.) И на ПБФ се планом одређује који предмети и којим редоследом по семестрима ће се изучавати, колико ће сати недељно бити посвећено предавањима а колико вежбама. Планом се такође утврђује уџбеничка и помоћна литература, као и ко ће и са којим звањем бити задужен за извођење наставе и вежби. Наставне планове доносе меродавне просветне власти. За пројектовање и предлог наставног плана ПБФ задужено је Научно-наставно веће овог Факултета, а одобрење се, сходно историјски различитом статусу ПБФ у односу на државу и Цркву, добијало од Светог архијерејског сабора односно Синода СПЦ, као и актуелног надлежног Министарства просвете. Након што је ПБФ 1952. искључен из уни-

^{*} Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 149037A („Српска теологија у двадесетом веку“), који финансира Министарство науке и заштите животне средине Републике Србије.

верзитетске породице, бригу око плана и његове реализације водила је искључиво Црква преко својих највиших просветно-педагошких органа.

Црпећи своју дефиницију из дидактичке систематике, наставни програми подразумевају директну реализацију педагошких задатака, што захтева одговоре на низ питања као што су шта се учи и изучава, зашто, како и чиме? Тако би се и за ПБФ могло рећи да програм има циљ да се конкретизује наставни план, да се утврди обим богословских главних и помоћних предмета и распоред њиховог садржаја, издижући га по свим основама из оквира нижег васпитно-образовног система.

Идеја о оснивању богословског факултета зачета је далеко раније него што је било на помолу њено остварење. Многи конкретни покушаји да Факултет почне са радом нису реализовани јер су могућности за то дуго сазревале. Треба поменути жеље и прегнућа у време митрополита Србије Михаила (1859-1861, 1889-1898) и министра просвете Стојана Бошковића. У једном подужем акту од 12. октобра 1879. износи се разлог и наглашава значај оснивања једне такве високе школе у Србији и истиче да се томе не може приступити без квалитетног плана и програма. Реализацији која је, као што је општепознато, уследила касније допринеле су и ове претходне иницијативе. Као и код других народа у погледу високих духовних школа (Кијев, Москва, Халка код Цариграда, Атина, Черновци, Латинске школе, Старокатоличке, на којима су се школовали и наши питомци) сазреле су прилике и код нас, а план и програм био је условљен тиме да ли ће богословски факултет бити самостална духовна академија или образовна установа која ће васпитавати кадрове „под кровом дома опште науке“. Преовладало је друго мишљење да се дâ

„могућност слушаоцима ... да се користе сродним или помоћним наукама, које се предају на другим факултетима. И чисти обзири пастирске службе будућих свештенослужилаца, којима ће се занављати и виша црквена јерархија, захтевали су, да се они духовно одгајају и расту под општим лучама просвете, у друштву са подмлатком осталих будућих јавних служби, са којима ће се и иначе у грађанском животу срести...“ (Стеван М. Димитријевић поводом десетогодишњице Факултета: *Богословље I*, 1930, 73).

Ипак се у тој борби одражавао став да се одлука донесе компромисно, тако да су приликом оснивања Факултета неки предмети уведени а нису чисто богословски, док су други уведени иако се слушају на другом факултету, што се јасно види у првој Уредби ПБФ.

Поред низа потешкоћа око постављања Факултета на чврсте темеље у просторном и финансијском погледу,

„још веће тешкоће претстављала је сама организација факултета. Стога је факултет одмах у почетку одржао 13 седница на којима је, у присуству делегата Уни-

верзитетске управе, др Чедомиља Митровића, професора Правног факултета, претресао и 2. октобра 1920. године усвојио нацрт факултетске уредбе, чију је основу израдио проф. А. П. Доброклонски.“ (Чедомир С. Драшковић, „Четрдесет година Богословског факултета у Београду“, *Богословље* 1-2, 1961, 2)

Одлуком Универзитетског савета под тачком 7 Уредба је примљена на разматрање и прослеђена на коначну сагласност. Уредба је ступила на снагу 11. фебруара 1921. објављивањем у *Службеним новинама Карађевине Срба, Хрвата и Словенаца* у среду 8. јуна 1921. под бројем 127.

Прва Уредба је била и најважнија јер је припремљена темељно и у многим елементима је незаобилазна у стварању каснијих факултетских уредби. У првом члану говори се о задацима Факултета, а они су: „да се обрађује богословска наука и спреме стручни радници на њој и да даје духовне пастире са вишом спремом, наставнике за богословске предмете у стручним и средњим школама“. У осам семестара, или четири године, били су заступљени следећи предмети:

1. Свето Писмо Старог и Новог Завета	14. Историја религије
2. Догматика богословља	15. Историја општа са основама Социологије и Методологијом историје
3. Хришћанска етика	16. Историја српског народа и осталих јужних Словена са Етнографијом и Историјом књижевности
4. Апологетика	17. Културна историја Византије
5. Упоредно богословље	18. Философија (Психологија, Логика, Теорија сазнања, Историја философије)
6. Патрологија	19. Педагогика (Општа педагогика, Методика богословских предмета)
7. Библијска историја са библијском археологијом	20. Историја хришћанске уметности
8. Општа историја хришћанске цркве	21. Црквенословенски језик са Палеологијом
9. Историја српске цркве са историјом других словенских народа	22. Стари јеврејски језик
10. Црквено право са нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима	23. Грчки језик
11. Литурђика	
12. Омилитика са практичним беседама	
13. Пастирско богословље	

Студенти су били дужни да на Правном факултету слушају: Општу историју права, Римско право, Процесуално право и Међународно право. Поред тога, студенти су били у обавези да усавршавају латински, руски и још један живи језик: енглески, француски или немачки. Установљено је 11 научних семинара од којих су 10 чисто богословски, док је једанаести философско-педагошки. Основани су четири одсека: 1. Одсек систематског богословља, 2. Историјски одсек, 3. Црквено-правни одсек и 4. Одсек практичног богословља. (*Распоред предмета по одсекима* дат је у прилогу бр. 2.)

Уредбом су прецизирани услови за упис на Факултет као и правни статус редовних и ванредних студената. Дипломски испити су предвиђени као „претходни“ и „дипломски“. Први испит се полаже после четвртог семестра, а други после осмог. Такође се истом Уредбом предвиђа начин извођења наставе, оцењивање студената, испитни рокови, евентуалне санкције уколико се одређене норме не испоштују и др. Предвиђене су докторске студије, такође са одређеним условима, правима и могућностима.

Разуме се да у почетку није било довољно наставног кадра, тако да у плану и програму није било дефинисано шта и када студенти треба да слушају и да полажу. Нашли су се и неки предмети којима ту није било места, као Енциклопедија права и Општа политичка историја. Тако је убрзо прва факултетска уредба претрпила измене, па је већ 2. маја 1923. дошло до утврђивања предмета и одређивања броја часова за њихово предавање, и тај ће план и програм са мањим изменама потрајати дуже времена. И овом Уредбом образовни задатак ПБФ на Београдском универзитету у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца је: 1) да обрађује богословску науку и спрема стручне раднике и 2) да даје духовне пастире са вишом спремом, наставнике за богословске предмете у стручним и средњим школама и особље за судску и административну црквену службу. Конкурс је отворен за свршене ученике богословије и других адекватних школа који су положили пријемни испит. Са предвиђеним бројем недељних часова били су заступљени следећи предмети по годинама:

I година

1. Свето Писмо Старог Завета (са 6 часова)
2. Библијска историја са библијском археологијом (4 часа)
3. Историја религије (2 часа)
4. Историја философије са уводом у философију (1 час)
5. Психологија (2 часа)
6. Црквнословенски језик са палеографијом (4 часа)
7. Грчки језик (3 часа)
8. Јеврејски језик (2 часа)
9. Руски језик (2 часа)

II година

1. Свето Писмо Новог Завета (6 часова)
2. Апологетика (6 часова)
3. Историја хришћанске цркве (6 часова)
4. Историја философије (3 часа)
5. Грчки језик (3 часа)

III година

1. Догматика (4 часа)
2. Хришћанска етика (6 часова)

3. Патрологија (4 часа)
4. Историја српске цркве (6 часова)
5. Педагогика (3 часа)

IV година

1. Литургија (6 часова)
2. Црквено право с нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима (6 часова)
3. Пастирско богословље и
4. Омилитика (6 часова)
5. Упоредно богословље (2 часа)
6. Методика богословских предмета (3 часа)

Измена се односила и на Црквено певање:

„Кандидати, који нису изучили црквено певање до ступања на Богословски факултет, дужни су пре полагања испита из предмета последње године приложити уверење наставника, кога за то буде одредио Савет Богословског факултета, о томе да су научили певати осам гласова српског црквеног певања.“

Неколико месеци касније, допуњеном уредбом од 22. новембра 1923, у I и II годину студија уведено је Црквено певање, док је у III годину уведена Културна историја Византије, а у IV годину Хришћанска археологија и уметност. Неколико предмета је преформулисано, тако да је Јеврејски језик добио назив Стари јеврејски језик. Историја српске цркве постала је Историја српске цркве са историјом словенских цркава, Црквено право с нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима добило је једноставнији назив Црквено право, а предмет Методика богословских предмета постала је Методика богословских наука (Катихетика). Иста Уредба чл. 7 разграничила је предмете на главне и помоћне. У главне предмете су свrstани: 1. Свето Писмо Старог Завета, 2. Свето Писмо Новог Завета, 3. Апологетика, 4. Догматика, 5. Упоредно богословље, 6. Морално богословље, 7. Библијска историја са библијском археологијом, 8. Историја хришћанске цркве, 9. Историја српске цркве са историјом словенских цркава, 10. Патрологија, 11. Црквено право, 12. Литургија, 13. Пастирско богословље, 14. Омилитика и 15. Хришћанска археологија и уметност. У помоћнe науке спадају: 1. Историја религије, 2. Културна историја Византије, 3. Философија (Увод, Психологија, Историја философије), 4. Педагогика (чији се назив званично први пут помиње на Факултету) и Методика богословских наука (Катихетика), 5. Црквенословенски језик, 6. Стари јеврејски језик, 7. Грчки језик, 8. Руски језик и 9. Црквено певање.

Којим методом, у каквом обиму и са коликим бројем часова ће се настава изводити из појединачних предмета, да ли ће се у оквиру наставе држати посебни курсеви, који ће наставник предавати, шта ће се користити од ли-

тературе, све се то утврђује на факултетској седници и уноси у општи универзитетски програм предавања (члан 9). Да би се успешније изводила предавања и настава у целини, као и ради увођења самосталног научног рада, оснивају се семинари за следеће научне области: 1. Свето Писмо Старог и Новог Завета, 2. Догматика и Упоредно Богословље, 3. Морално богословље, 4. Апологетика, 5. Историја Хришћанске и Српске Цркве, 6. Црквено право, 7. Патрологија, 8. Литургија, 9. Пастирско богословље и Омилитика, 10. Философија и Педагогика.

Допуна Уредбе је предвиђала обавезне семинарске радове из свих главних наука изузев Библијске историје са библијском археологијом и Хришћанске археологије и уметности, а од помоћних предмета инсистирало се на семинарским радовима из Философије и Педагогике. Занимљиво је да су сви студенти који су слушали дотични предмет били дужни да полажу дипломске испите, и то из свих предмета на крају семестра, тако да су све могућности, права и дужности предвиђене Уредбом од члана 12 до 29. Студенти су takoђе били у обавези да у току сваког семестра обраде по једну тему која им се задавала с почетка семестра и то углавном из главних наука, а оцена се урачунавала и сводила на крају усменог испита.

Уредбом је предвиђено и полагање докторских испита који поред израде и одбране дисертације чине и „два усмена строга испита: један из Св. писма Старог и Новог завета, а други из једне од стручних група“ (чл. 31): систематског богословља, црвеноисторијске групе и групе црквено-правне и практичног богословља. Поред тих права, Уредба је предвиђала и доделу титуле почасног доктора богословских наука (*doctor honoris causa*), и то двоћрећинском већином гласова Савета.

По овој Уредби Факултет је радио 12 година, након чега је уследила нова Уредба која је ступила на снагу 11. јуна 1935. Годину дана раније (1934) створили су се услови да се будући професори и асистенти Факултета бирају конкурсом. Новом Уредбом задржано је углавном све што је од значаја, тако да су се само допуњавали и изоштравали претходни ставови Уредбе. Уведене су катедре, укупно њих 14, које су обухватале све предмете. Што се тиче распореда предмета, и он је остао исти, са изузетком Апологетике која је из II године пребачена у III, а Патрологија је опет из III треће године прешла у II. И називи предмета су остали исти, сем Методике богословских наука (која је подразумевала и Катихетику), која је добила назив Методика религијске наставе и религијског васпитања, и Пастирског богословља, које је добило назив Пастирско богословље са хришћанском социологијом, а Библијска историја са библијском археологијом приодodata је Старозаветној археологији. Усмени испит докторских студија сведен је на једну од четири групе предмета: библијску, систематског богословља, црвеноисторијску и групу црквеноправну и практичног богословља. Са овом Уредбом Факул-

тет је радио све до Другог светског рата, односно до 8. октобра 1945, с тим што је 1938. године уследила још једна мања измена када је укинут предмет Културна историја Византије, а Историја религије је приодodata Апологетици. На предлог Савета Православног богословског факултета и Сената Универзитета у Београду бр. 861 од 2. фебруара 1938. доноси се „Уредба о изменама и допунама Уредби Православног Богословског факултета Универзитета у Београду од 17. маја 1935. године“.

У периоду 1941-45. рад на факултетским прописима није имао никакве практичне тежине, а онда је 8. октобра 1945. усвојен нацрт нове Уредбе, која је поновила све што је донето претходном Уредбом с тим што ће се из Пастирског богословља издвојити као посебан предмет Хришћанска социологија, али је и она укунута 10. новембра 1948, када је Пастирском богословљу приодато Мисионарство. У периоду од 1945. до 1952. Савет факултета је донео Правила о упису, систему студија и полагању испита на Богословском факултету и Правила о стицању научног степена доктора теологије и полагању докторског испита на Богословском факултету.

Са 1. јулом 1952. почиње ново историјско поглавље Факултета: искључен је са Београдског универзитета и постао је црквена институција. Тада је Свети архијерејски сабор Српске православне Цркве донео нову Основну уредбу о Богословском факултету, као и Правила о упису, систему студија и полагању испита и Правила о стицању научног степена доктора теологије. Никаквих посебних измена није било у поређењу с претходним уредбама, сем по питању надлежности, па је уместо ректора Универзитета и Министарства просвете надлежност за рад Факултета пренета на Савет Факултета и Свети архијерејски синод. Уредба је садржала основна питања: задатак, права и издржавање Факултета. У другом делу је одлука о саставу и организацији Факултета, док су у трећем делу питања катедри и наставника. Под уредбу је стављено питање административних, техничких и осталих лица запослених на Факултету. У петом поглављу се регулише питање студената, а потом наставе и испита. Иста саборска одлука је гласила: да се донесу правила о упису, систему студија и полагању испита на Богословском факултету.

Након свега три године, 28. маја 1955, после увида у рад и из новонасталих прилика, Свети архијерејски сабор је на иницијативу Савета факултета донео опет нову Уредбу са извесним изменама и Правилима као и начином избора, постављења и унапређивања наставног и помоћног наставног особља. Разумљиво је да је ова Уредба уследила тако брзо јер су то тадашње прилике диктирале Цркви, посебно у погледу њене највише просветне институције. У неким моментима изгледа као да су одредбе преписане из претходне Уредбе, али се истовремено види извесна прецизност у њиховом формуловању. По питању имовине наглашава се да је она искључиво црквена,

док право уписа на Факултет подразумева благослов надлежног епископа. Предмети су остали исти, али се код поједињих увећава или умањује број недељних часова. Ево њиховог распореда:

I година

1. Свето Писмо Старог Завета са старозаветном библијском историјом и археологијом – 6 часова предавања и 4 часа вежби
2. Философија – 5 часова предавања и 2 часа вежби
3. Старојеврејски језик – 3 часа предавања
4. Грчки језик 3 часа
5. Црквенословенски језик – 4 часа
6. Црквено појање са правилом – 6 часова
7. Руски, немачки или енглески језик (по избору) – 2 часа

II година

1. Свето Писмо Новог Завета – 6 часова предавања и 2 часа вежби
2. Општа историја цркве са патрологијом – 6 часова предавања и 4 часа вежби
3. Грчки језик – 2 часа
4. Црквенословенски језик – 2 часа
5. Црквено певање са правилом – 4 часа
6. Руски, немачки или енглески – 2 часа

III година

1. Апологетика са историјом религије – 6 часова предавања и 2 часа вежби
2. Догматика са упоредним богословљем – 6 часова предавање и 4 часа вежби
3. Хришћанска етика – 4 часа предавања и 2 часа вежби
4. Историја српске цркве – 4 часа предавања и 2 часа вежби
5. Методика религијске наставе са Педагогиком – 2 часа предавања и 2 часа вежби

IV година

1. Методика религијске наставе са Педагогиком – 2 часа предавања и 2 часа вежби
2. Пастирско богословље са Омилитиком – 4 часа предавања и 4 часа вежби
3. Литургија са хришћанском археологијом и црквеном уметношћу – 6 часова предавања и 2 часа вежби
4. Црквено право – 6 часова предавања и 2 часа вежби

И овом Уредбом се предвиђају правила о стицању научног степена доктора теологије и полагању докторских испита, а подразумева се пет богословско-научних области из којих се може припремати и полагати усмени део докторског испита.

На основу чл. 233 Устава Српске православне цркве 20./7. маја 1970. донета је Основна уредба о Богословском факултету Српске православне цркве. У општем делу се констатује да је Богословски факултет највиша богословска, просветна и научна установа за високо образовање свештенства и монаштва и изучавање и обрађивање православне богословске науке. „Овај задатак Факултет врши под надзором и управом Светог архијерејског синода, а под непосредним надзором надлежног епархијског Архијереја и оп-

штим надзором Државе“. Поред персоналних обавеза и дужности, Уредбом је предвиђено да наставни план и програм саставља Факултетски савет и преко Светог архијерејског синода подноси га у предлогу Светом архијерејском сабору на коначно одобрење. Рок студија је остао исти, с тим што се наглашава да рад на Факултету не сме бити у супротности са учењем Православне цркве и њеним поретком. И да чланови Светог архијерејског синода имају право да врше инспекцију у настави, испитима и целокупном раду на Факултету. Наставним планом предвиђени су следећи предмети:

I година

1. Свето Писмо Старог Завета са старозаветном библијском историјом и археологијом – 6 часова предавања и 4 часа вежби
2. Философија – 5 часова предавања и 2 часа вежби
3. Старојеврејски језик – 3 часа предавања
4. Грчки језик – 3 часа предавања
5. Црквенословенски језик – 4 часа предавања
6. Црквено појање са правилом – 6 часова вежбања недељно и обавезно појање на свим богослужењима у цркви

II година

1. Свето Писмо Новог Завета – 6 часова предавања и 2 часа вежбања недељно
2. Општа историја цркве – 4 часа предавања и 2 часа вежби
3. Патрологија – 4 часа предавања и 2 часа вежбања
4. Грчки језик – 3 часа предавања
5. Црквенословенски језик – 2 часа предавања
6. Црквено појање са правилом – 4 часа вежбања са обавезним појањем на свим богослужењима у цркви

III година

1. Апологетика са Историјом религије – 6 часова предавања и 2 часа вежби
2. Догматика са упоредним богословљем – 6 часова предавања и 4 часа вежби
3. Хришћанска етика – 4 часа предавања и 2 часа вежби
4. Историја српске цркве – 4 часа предавања и 2 часа вежби
5. Катихетика – 2 часа предавања и 2 часа вежби

IV година

1. Катихетика – 2 часа предавања и 2 часа вежби
2. Пастирско богословље са црквеним беседништвом – 2 часа предавања и 2 часа вежби
3. Литургија са хришћанском археологијом и црквеном уметношћу – 6 часова предавања и 2 часа вежби
4. Канонско и црквено право са црквеном администрацијом – 6 часова предавања и 2 часа вежби

У току студија студенти су дужни да положе следеће испите: а) после прве године студија: 1. Свето Писмо Старог Завета са библијском историјом и археологијом;

јом и археологијом, 2. Старојеврејски језик и 3. Философију; б) после друге године студија: 1. Свето Писмо Новог Завета, 2. Општу историју цркве, 3. Патрологију, 4. Грчки језик, 5. Црквенословенски језик, 6. Црквено појање са правилом; в) после треће године студија: 1. Апологетика са Историјом религије, 2. Догматика са упоредним богословљем, 3. Хришћанска етика, 4. Историја Српске цркве; г) после четврте године студија: 1. Катихетику, 2. Литургику са хришћанском археологијом и црквеном уметношћу, 3. Пастирско богословље са црквеним проповедништвом, 4. Канонско и Црквено право са администрацијом. Уведене су три семинарске групе које су подељене по сродности и из тих група су студенти били дужни да ураде семинарске радове.

Сагледавајући објективне околности и потребе, Наставно-научно веће је предлагало да се поред уредбом важећих предмета уведу у план и програм још неки. Тако је 8. јуна 1982. и потврдом од стране Светог Архијерејског Синода уведен предмет Увод у богословље на првој години. Од 19. јуна 1984. предлаже се и уводи Пастирска психологија, која је поверена професору Владети Јеротићу, а од 26. јуна 1990. Хришћанска антропологија.

Неколико пута чланови Наставно-научног већа су предлагали да се за стране студенте уведе српски језик као факултативан предмет који би овим студентима омогућио лакше и брже студирање. Од осамдесетих година прошлог века повећавао се број студената који су изражавали жељу за студирањем енглеског и немачког језика, а поједини чланови Савета су се лично ангажовали за њихове препоруке и стипендије.

У наредном периоду уследиле су нове одлуке-уредбе, једна 1990. а друга 2003. Прва одлука је подразумевала само допуну претходне Уредбе. Нови изазови и нове потребе Цркве довели су до тога да се на редовном заседању Светог архијерејског сабора СПЦ у Београду под саборском одлуком АСБр. 39 / Зап. 95 донесе одлука да се уведу магистарске студије на Богословском факултету, а за црквену просвету је од велике важности одлука да се оснује и Богословско-катихетски институт за будуће вероучитеље. Одлука је подразумевала и незнатну допуну наставних предмета, а посебно је именовано да се изврши степеновање студирања: да прве две године подразумавају први а друге две други степен.

Наставно-научно веће на својој седници од 8. априла 2003. донело је одлуку да се због усаглашавања плана и програма има донети „нацрт реформе студијског плана и програма Богословског факултета СПЦ у Београду“. За председника одбора именован је митрополит др Амфилохије Радовић. Може се рећи да се целе године расправљало о тако важној теми (видети у седничким записницима). Тако је 4. септембра 2003. констатовано да је предлог донет, а он је садржајно обрађивао „полазне основе, циљеве пројекта, фазе у реализацији пројекта, суштину реформских захвата у предложеном

пројекту студијског плана“. У диференцирању плана предлажу се следећи смерови: Библијско-богословски, Систематско-богословски, Практично-богословски и Историјско-богословски. На седници од 6. октобра 2003. коначно су отклоњене и најситније недоумице, да би опет наредна седница од 17. новембра исте године питање Уредбе пренела за неку наредну прилику у 2004. години и предложила седам смерова за редовне студије.

Враћање Православног богословског факултета у универзитетску заједницу условило је између осталог и нови Статут по ком се и наставни план и програм усклађују са новим потребама и захтевима како Цркве тако и Универзитета.

**Прилог број 1: Хронологија наставних јланова ПБФ
(датум доношења уредбе/статута и место објављивања)**

- (1) 11. новембар 1921. – Службене новине Краљевине СХС, год. III, бр. 127 (1921)
- (2) 22. новембар 1923. – Службене новине Краљевине СХС, год. V, бр. 269 (1923)
- (3) 17. мај 1935. – Службени лист 133-XXXIII од 11. јуна 1935.
23. фебруар 1938. допуна
- (4) 23. мај 1952. – АСБр. 12 / Зап. 35
- (5) 28. мај 1955. – Гласник СПЦ, јун 1955.
- (6) 21. мај 1990. – Гласник СПЦ, јун 1990.
- (7) 4. септембар 2003. – Седнички записник Наставно-научног већа БФ
- (8) 15. октобар 2004. – Седница Савета ПБФ
- (9) 11. октобар 2006. – Седница Савета ПБФ

Прилог број 2: Распоред предмета и одсекција времена Уредби из 1921.

A. Одсек Систематског Богословља

Прва година:

Свето Писмо Старог завета, Библијска историја с Библијском археологијом, Историја религије, Историја општа са основима Социологије и Методологијом историје, Философија, Црквенословенски језик са Палеографијом, Стари јеврејски језик, Грчки језик

Друга година:

Свето Писмо новог завета, Апологетика, Општа историја хришћанске цркве, Историја српског народа и осталих јужних Словена с Етнографијом и Историјом књижевности, Философија, Грчки језик

Трећа година:

Догматичко Богословље, Патрологија, Историја српске цркве са историјом других словенских народа, Литурђика, Општа педагогика, Грчки језик.

Четврта година:

Хришћанска етика, Упоредно богословље, Црквено право са нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима, Пастирско богословље, Методичка богословских предмета

Б. Историјски Одсек

Прва година:

Свето Писмо старог завета, Библијска историја с Библијском археологијом, Историја религије, Историја општа са основама Социологије и Методологијом историје, Философија, Црквенословенски језик с Палеографијом, Стари јеврејски језик, Грчки језик

Друга година:

Свето Писмо новог завета, Општа историја хришћанске цркве, Историја српског народа и осталих јужних Словена с Етнографијом и Историјом књижевности, Философија, Грчки језик

Трећа година:

Догматичко Богословље, Патрологија, Историја српске цркве са истројом других словенских народа, Литурђика, Општа педагогика, Грчки језик

Четврта година:

Хришћанска етика, Црквено право са нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима, Пастирско богословље, Омилитика, Културна историја Византије, Историја хришћанске уметности, Методика богословских предмета

В. Црквено-правни Одсек

Прва година:

Свето Писмо старог завета, Историја религије, Историја општа са основама Социологије и Методологијом историје, Философија, Општа теорија права (Енциклопедија права), Црквенословенски језик с Палеографијом, Стари јеврејски језик, Грчки језик

Друга година:

Свето Писмо новог завета, Општа историја хришћанске цркве, Историја српског народа и осталих јужних Словена с Етнографијом и Историјом књижевности, Философија, Римско право, Грчки језик

Трећа година:

Догматичко богословље, Патрологија, Историја српске цркве са истројом других словенских цркава, Литурђика, Општа педагогика, Државно право, Грчки језик

Четврта година:

Хришћанска етика, Црквено право с нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима, Пастирско богословље, Омилитика, Методика богословских предмета, Међународно породично право, Процесуално право (Грађански судски поступак)

Г. Одсек Практичног Богословља

Прва година:

Свето Писмо старог завета, Историја религије, Историја општа са основама Социологије и Методологијом историје, Философија, Општа теорија права (Енциклопедија права), Црквенословенски језик с Палеографијом, Стари јеврејски језик, Грчки језик

Друга година:

Свето писмо новог завета, Апологетика, Општа историја хришћанске цркве, Историја српског народа и осталих јужних Словена са Етнографијом и Историјом књижевности, Философија, Грчки језик

Трећа година:

Догматичко богословље, Патрологија, Историја српске цркве са историјом других словенских цркава, Литурђика, Општа педагогика, Грчки језик

Четврта година:

Хришћанска етика, Упоредно богословље, Црквено право с нарочитим обзиром на породично право и закон о црквеним властима, Омилитика са практичним беседама, Пастирско богословље, Историја хришћанске уметности, Методика богословских предмета